

Кравчук О. О.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Остащук І. Б.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

КОНЦЕПТ «СУДДЯ» В ПРАВОВІЙ ЛЕКСИЦІ

*У статті досліджено семантичні референції концепту «суддя» в контексті його функціонування в мовному та культурному вимірах. Відзначено, що комунікативно-прагматичне значення слова «суддя» у різних стилях (офіційно-діловому, публіцистичному тощо) сучасної української мови увиразнюється при його аналізі крізь призму концептуального підходу, що дозволяє комплексно проаналізувати його основні когнітивні характеристики й аксіологічні конотації. Висвітлено, що в латинській мові *iudex* («суддя») був офіційною особою, яка поєднувала владні повноваження та повинна була вирішувати судову справу. Простежено етимологічні ланцюжки українського слова «суд» із праслов'янською основою, що вказують на такі концептуальні ознаки: спільність вирішення справи, перебування разом, посідання важливого становища, говоріння, здійснення примирення, тобто універсальні риси та завдання судочинства. Показано розуміння концепту судді в біблійних текстах: лексема «суддя» (євр. *sāpat*) означає «звільняти», «спасати» від ворогів при допомозі Ягве як справедливого правителя; дієслово *krivo* (*krino*) містить семантику відокремлення, схвалення, переконання, вирішення в аксіологічному протиставленні добра і зла. Представлено фаталістичний характер концепту судді в античних і давньослов'янських міфах. Доведено, що комплексне розкриття концепту «суддя» виводить мовознавче дослідження на міждисциплінарний рівень, розкриває його багатопланову семантику в світлі ідеї здійснення справедливого правосуддя як соціальної мети інституту суду.*

Ключові слова: суддя, концепт, суд, правова лексика, етимологія, семантика.

Постановка проблеми. Слово «суддя» належить до загальної лексики української мови, його семантика є зрозумілою для її носіїв. Присутність поняття особи здійснювача правосуддя та виконавця судового процесу в мовних картинах світу від архаїчних часів, що засвідчують його номінації в етимологічних пластах, трансформувала функціонування цієї лексеми із суто лінгвістичної сфери в широкий простір концептуального дискурсу, в якому смислове ядро доповнилося культурними смислами і релігійними конотаціями. Використання концепту «суддя» в архаїчних наративах міфів, знакових творах класичної літератури, філософських системах і релігійних текстах, а в сучасності – в нових формах і видах мистецтва – доводить його статус як одного з базових у концептуальному репозитарії людської свідомості. Невід'ємність інституту суду в фундаментальній основі громадянського суспільства є доведенням не тільки суто міждисциплінарної академічно наукової, але й практичної важливості дослідження концепту «суддя» на матеріалі обраних текстів, що репрезентують його смислові референції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В українській лінгвістиці провідним дослідником концептуальних понять у мовних категоріях й образах є Віталій Кононенко, на дослідження якого і опиратимемося у запропонованій статті. Використовуватимемо також дослідження Олександра Потебні та словникові, енциклопедичні праці з етимології і міфології. Проте окремо концептуальний дискурс у вивченні правової лексики не проводився. У нашій монографії «Судова символіка» (2022) аналізується лінгвістичний матеріал лексеми «суддя», однак передусім у вимірі семіотики права.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття семантики концепту «суддя» в контексті його функціонування в мовному та культурному вимірах. Поставлена мета буде досягнута через вирішення таких завдань: представити етимологію слова з латинської мови як джерела правової лексики більшості сучасних мов; дослідити релігійні смисли образу-концепту судді в біблійних текстах; висвітлити семантичне поле поняття судді в античній та давньослов'янській

міфології; простежити походження українського слова «суддя». У статті використано етимологічний, порівняльний та лінгвокультурологічний наукові методи.

Виклад основного матеріалу. Композицію статті побудуємо за класичним підходом у розумінні європейської цивілізації, яка стоїть на підвалинах античності й християнства з їхніми визначальними наративами, що детермінували семантичне поле домінантних концептів, зокрема й судді.

Виклад почнемо з розкриття етимологічного аспекту на матеріалі латинської мови римського періоду, коли формувалися основні принципи права: «Етимологія термінів сучасної юриспруденції досліджує переважно лінгвістичну базу римського права, з якого було запозичено значний лексичний масив європейських мов. Оригінальною мовою багатьох категорій і термінів права є латинська мова, котра через трактати й кодекси середніх віків потрапила в наукову лексику національних мов. У розвитку лексичного значення часто семантика відходить від оригінальної внутрішньої форми, проте уможливає простежити еволюцію діапазону значень у тих словах, які присутні в багатьох мовних картинах» [6, с. 39]. Українська мова успадкувала від класичної латини не тільки лексичну термінологічну групу, але й смисли, що додалися до слів суто слов'янського походження. І саме прикладом концептуального запозичення є лексема «суддя», яка різниться від романських чи германських мов своїм походженням.

За первісною етимологією в латинській мові, *iudex* («суддя») – це офіційна особа, на яку покладалася обов'язок приймати постанову в судовому спорі: це міг бути не тільки окремо визначений суддя, а й правитель, консул, особа, наділена повноваженнями влади. Але на практиці суддівські функції відводилися окремому судді [1, с. 311]. У латинській мові були такі основні значення цього слова: 1) *iudex* – суддя, особа, призначена для вирішення судової справи, *selecti iudices* – судді, призначені претором із числа кандидатів; *iudices privati* – судді з побутово-майнових питань; *iudice fortuna* – велінням долі; 2) суддя, цінитель; 3) член групи осіб, призначених слухати справу; один із членів комісії, призначеної Сенатом для оцінки вимог та ін.; 4) особа, призначена для оцінювання змагання, арбітр; 5) (*переносне значення*) людина, яка оцінює якості, властивості, суддя, критик; особа, яка вирішує питання; особа, яка вирішує питання згідно фактів [3, с. 430–431; 16, р. 1074–1075]. Як бачимо, поняття судді було

включене в широкий позамовний контекст, що накладався до закріплених із часом основних його конотацій. Латинське слово «*iudex*» позначало ті сторони правової свідомості римлян, які виникали з формуванням парадигми римського права. Віталій Кононенко пише: «залежно від того чи того смислу, що передає багатовекторний за своїми категоріальними ознаками концепт, його духовне, культурне й опосередковане предметне вираження постає в різних значенневих і формальних уживаннях, що визначаються текстовими, екстралінгвістичними й іншими умовами» [5, с. 152].

Українське слово «суддя» походить від спільнокореневого іменника «суд», яке є дискусійним щодо його етимології [12, с. 94–95]. В академічному виданні «Етимологічного словника української мови» вказано, що воно «здебільшого виводиться від індоєвропейського **sōmdhos* “спільний розгляд, спільне судження, примирення”, давніше “складене, зібране”, утвореного за допомогою префікса **sōm-* (праслов'янське *so-* “су-”) від основи **dh(ē)* – (**dhe-/dhō-*) “класти, ставити; робити, чинити; говорити” (праслов'янське **dēti* “класти”, українське “діти”) <...> пов'язується також з основою праслов'янського **sēditi, sēdō* “сісти, сяду”» [4, с. 467]. Отже, у внутрішній формі слова суд, тобто тій ознаці, яка лежить в основі мовної назви, містяться значення спільності вирішення справи, перебування разом, посідання важливого становища, говоріння, здійснення примирення – як універсальні ознаки та завдання судочинства. В етимології слова «суд» бачимо «ефект поєднання раціонально-логічного й реалізованого в конкретиці матеріалізованих значень, що створює той поняттєвий симбіоз, котрий і забезпечує етнопсихологічний план дискурсу» [5, с. 153].

Біблія формувалася в іншій картині світу, порівняно з римським правом чи давньослов'янським світоглядом, однак в її наративах бачимо синхронні збіги з європейськими міфологічними системами про справедливого суддю, що ототожнювався з божественним світом. У Святому Письмі концепт «судді» є одним із наскрізних, проходячи з однієї в іншу книги Старого та Нового Завітів, будучи універсальним образом для передання ідеї справедливого вершителя суду, що ототожнюється з Богом. Отже, «чим ширше архетипний, загальнокультурний смисл концепту (як виразника “колективного несвідомого”), різноманітніші властиві йому поняттєві, значенневі, емотивні нашарування, в тому числі опосередковані національним, соціальним, культурним і особистісним досвідом,

тим більші можливості його метаморфізму, символізації, реалізації в множинних формах інваріантного наповнення» [5, с. 154].

Біблійні тексти у кількох фрагментах наголошують на неунікності покарання несправедливого судді. Книга Сираха містить такі вірші: «Не вчиняй підкупу – його не буде прийнято: не звряйся на жертву несправедливу, Господь бо – суддя, Він не зважає на особи» (Сир. 35, 11–12). Відзначимо контекст глави 35-ї: тут йдеться про жертви, акцентується на тому, що принесення на жертвовник неправедної людини, яка спокушається підкупом, чинить несправедливий суд, не буде прийняте, адже «хто закон береже, той приноси множить» (Сир. 35, 1), «покутна жертва – уникання неправоти» (Сир. 35, 3).

У старозавітній Книзі Товита праведний старий чоловік у своїй молитві визнає вищу справедливість Бога-Судді: «Ти – справедливий, Господи, й усі Твої діла – справедливі! Усі Твої путі – милість і правда; Ти – суддя світу! <...> Ти видав нас на грабування, у неволю і на смерть, на притчу й на глум усім народам, серед яких Ти нас розсіяв. І нині численні Твої суди – правдиві, коли караєш мене за гріхи мої та моїх предків, бо Твоїх заповідей ми не чинили і по правді перед Тобою не ходили. Отож і нині роби зі мною, як Тобі завгодно» (Тов. 3, 2, 4–6). Покірне визнання волі Бога як судді в цій біблійній книзі відповідає давньому уявленню про те, що земний суд має свій небесний аналог: це простежується в міфологіях та богословських вченнях Близького Сходу та греко-римської античності.

У Біблії окремих корпус книг стосується суддів. Оскільки у Стародавньому Ізраїлі судді виконували роль відповідальних за виконання заповідей Божих, то вже в самій етимології їхнього найменування закладено ту семантику, що і розкриває їхні функції в суспільстві. Лексема «суддя» (євр. *sāpat*) означає «звільняти», «спасати» Ізраїль від ворогів при допомозі Ягве як правителя Ізраїлю (Суд. 9, 23; пор. Іс. 33 і 32). Судді (євр. *sōpim*) були покликані до виконання місії спасіння Ізраїлю від імені Ягве, що наділив їх силою Свого духа [8, с. 288]. Суддя, справедливий, але милосердний, – один із атрибутів образу Бога в авраамічних релігіях. Один із стовпів середньовічної західноєвропейської містики, теолог, францисканський схоласт св. Бонавентура (1217/1221–1274) використовує численні символічні образи у своїх теологічних і філософських працях. Наприклад, у моральному вченні послуговується образами «крил серафи-

мів» (і самого цього видатного мислителя середньовіччя називають *Doctor Seraphicus*) з метою представлення щаблів досконалого підняття настоятелів монастирів (св. Бонавентура був сьомим генералом ордену францисканців) із земного буття до Бога. Цих серафічних крил (щаблів) виділяє шість, першим серед яких є прагнення справедливості (окрім доброти, терпеливості, життєвого прикладу, розважливої розсудливості, побожності) [13, с. 85–106].

В Євангелії від Івана Ісус Христос суддею називає слово, тобто виразно вказує на концептуальний вимір: «Якщо хто почує Мої слова і не зберігатиме, Я його не суджу, бо Я не прийшов, аби судити світ, але щоб спасти світ. Хто відрікається від Мене і не приймає Моїх слів, той має свого суддю: слово, яке Я сказав, – воно судитиме його останнього дня» (Ів. 12, 47–48). У зіставленні з англійським перекладом бачимо, що у цій перекопі (вірш 48) використано двічі іменник «judge», а не іменник та дієслово, як то є в українському цитованому варіанті: «*He who rejects me and does not receive my saying has a judge; the word that I have spoken will be his judge on the last day*» [цит. за: 14, р. 293]. Євангеліст у грецькому оригіналі вказав на семантичні конотації судити дієсловом κρινω (*krino*) [14, р. 293], що має такі значення: 1) відокремлювати, роз'єднувати, відділяти, обирати; 2) схвалювати, пошановувати, надавати перевагу; 3) бути переконаним, вважати, думати; 4) визначати, вирішувати, ухвалювати; 5) судити; 6) керувати, правити; 7) боротися разом [15]. В Новому Завіті концептуальний акцент зроблено на відділенні, розділенні справедливого та несправедливого, добра і зла, праведного й грішного. Така поліфонія смислів створює повний концептуальний образ ідеального судді, який здатний відділити невинність від злочину та готовий боротися за справедливість. Образне передання грецькою мовою проповіді Ісуса Христа увиразнює основні функції судді: «від логічної, власне семантичної кваліфікації концептуалізація відрізняється тим, що в ній свідоме, раціональне, метафізичне сполучається з емотивним, експресивним складником» [5, с. 153].

Біблійні конотації продуктивні у внутрішньоформній предикації – «виділенні й закріпленні внутрішньою формою слова певної референційної ознаки в структурно-семантичній характеристиці слова» [2, с. 175]. Аналізований концепт «суддя» закріпив у своєму значенні біблійне осмислення справедливого суду.

У Стародавній Греції уявлення про суд, зокрема божественний, було безпосередньо пов'язане

з концепціями людської долі, якщо більш точно – з фаталістичним сприйняттям земного життя, події й тривалість якого визначали саме боги. Мойри – богині долі й призначення, охорониці порядку у всесвіті та стосунках між людьми. Клото (Прядильниця) пряла нитку життя, Лахесіс (Дарувальниця) вела людину дорогою життя, Атропос (Невідворотна) перерізала нитку в мить смерті. Традиційно греки представляли мойр поважними жінками з кужелем, терезами, ножицями або сувоєм папірусу, на якому були записані неунікні слова долі. У Римі мойр називали парками [11]. У скандинавській міфології втіленням концептів долі й божественного присуду при народженні людини були норни: «Урд («доля»), Верданді («становлення») і Скульд («борг»), які живуть поруч із джерелом Урд біля кореня світового дерева Ігдрасіль, яке вони (згідно «Молодшої Едди») щоденно зрошують вологою з джерела <...> Норни визначають долю людей, вирізаючи руни» [9, с. 396]. Як бачимо, грецькі мойри і скандинавські норни в оголошенні вироку щодо життя людини виконували певні символічні дії, що ритуально інтерпретувалися як воля і присуд богів новонародженому. Отже, божественні втілення присуду щодо людської долі – невідворотного й фаталістичного – були транскультурними і мандрівними в різних міфологічних системах.

У слов'янській міфології доля вважалася втіленням щастя, талану як дарів божества. Саме слово «бог» первісно мало два взаємопов'язані значення – назва божества і «доля», «щастя», які воно може дарувати людині; було спорідненим зі словом багатство та протиставлялося небогу, обездоленому (це зафіксовано у різних слов'янських мовах) [9, с. 98, 194].

У контексті античних уявлень про фатум доречно простежити зв'язок понять «суд» та «доля» в українській та інших слов'янських мовних картинах світу. Олександр Потебня (1835–1891) на матеріалі лексики різних слов'янських мов та фольклору робив висновки, що концепти долі та суду взаємопов'язані, усе в житті, зокрема такі найважливіші події як одруження, смерть, визначено Судом: «до віку, до суду» (до смерті, наприклад, не робитиму того-то) <...> «Жеребей – Божий суд» [10, с. 509]. Слов'янські богині долі рожениці (рожаниці) «судять дитя» при народженні, визначаючи його долю, «тобто присуджують, якою йому смертю померти і т. п., звідки могла походити їхня назва Судиці» [10, с. 509]. Ці богині (є різні варіанти їхнього іменування – судиці, судениці) відомі

переважно у південних слов'ян, а також у чехів і словаків. У культурі більш відомі грецькі та римські богині долі й фатуму, але їхні відповідники були і в слов'ян: «судениці, у слов'ян міфічні істоти жіночої статі, які визначають долю людини при її народженні. Судениці ходять разом як три сестри, молодшій із яких років 20, а старшій – 30–35. Вони безсмертні та приходять здалеку, переважно опівночі на третій (рідше – на перший чи сьомий) день після народження дитини в її дім, щоб «судити» або «наректи» їй життєву долю. Згідно болгарської традиції, цей «суд» відбувається так, що спочатку нарекає долю молодша із судениць, потім середня і, врешті, старша, та її слово виявляється найбільш віщим та визначальним. У сербській же традиції вважалося, що старша переважно пропонувала новонародженому смерть, середня – фізичні недоліки, а молодша, за бажанням якої зазвичай і збувалася доля, виявлялася найбільш милостивою та говорила, скільки жити дитині, коли їй іти під вінець, із чим зустрітися в житті та яким щастям володіти. Визначена доля виявлялася невблаганною. Вірили, що цю долю судениці писали немовляті на лобі! <...> За уявленням чехів, судениці приходять у білому одязі зі свічками. У східних слов'ян образ судениць вимальовується невиразно, майже виключно в билинах і народних новелах. У греків суденицям відповідають мойри – жінки похилого віку, одягнені в усе чорне, які відвідують новонародженого на третю, а інколи й на п'яту ніч (у давньогрецькій міфології такі істоти визначають долю дитини до її народження). Істоти, схожі до судениць, були відомі римлянам (парки), балтійським (Декла, Карта, Лайма), германським (норни), кавказьким та ін. народам» [9, с. 503]. Отже, ще в архаїчну епоху людей цікавило питання суду та визначення долі, зазвичай воно вирішувалося в парадигмі суворого фаталізму, визначеного без якихось пояснень богинями-віщунками історії життя людини.

Вячеслав Іванов (1929–2017) та Володимир Топоров (1928–2005) відзначають такий зв'язок концептів суду й долі на матеріалі образів і сюжетів слов'янської міфології: «Суд, Усуд (рос. Суд, сербо-хорв. Усуд, споріднене рос. «суд», «судьба»), у слов'янській міфології істота, яка керує долею. У сербській казці Усуд посилає Сречу або Несречу – втілення долі. У дні, коли Усуд розсипає в своєму палаці золото, народжуються ті, кому суджено бути багатими; коли Усуд розсипає в хижі черепки – народжуються бідняки.

¹ Відомий народний афоризм: «Так йому на роду написано».

З Судом пов'язані також персоніфіковані втілення долі – судениці (суду жіночої статі) <...> Міфопоетична формула, що лежить в основі імені Суду, відображена також у загальнослов'янських іменах типу **съ-дѣ-славъ* (д.-рус. *Суди-славъ*, чes. *Sudi-slav*, пол. *Sędzi-sław*, сербохорв. *Здеслав* і т. п.), що відтворюють ще більш раннє індоєвропейське джерело (обрядова формула зі значенням “здобувати славу” <...>). Наявність такого джерела для слов'янського Суду доводиться також спорідненою хеттською формулою *sān dai-*, “проявляти благоговіння (у відношенні до богів)” тощо. Цього ж кореня сягає ім'я грецької богині Феміди, тому персоніфіковане втілення Суду можна вважати архаїзмом слов'янської міфологічної передправової традиції, що відтворює суттєві риси спільноіндоєвропейської [9, с. 503]. Як бачимо із цитованого фрагменту, слов'янська традиція має свій аналог божества правосуддя (як на рівні історії мови, так і в аспекті міфореілігійних уявлень), що свідчить про спільність індоєвропейських народів у пошуках і прагненні справедливості, яка втілювалася в священних образах, котрих належало шанувати й наслідувати, зокрема і в формуванні концепту «суддя».

Висновки і пропозиції. Комунікативно-прагматичне значення слова «суддя» у різних стилях сучасної української мови увиразнюється при його аналізі крізь призму концептуального підходу, що дозволяє комплексно проаналізу-

вати його основні когнітивні характеристики й аксіологічні конотації. У латинській мові *iudex* («суддя») був офіційною особою, яка поєднувала владні повноваження та повинна була вирішувати судову справу. Етимологічні ланцюжки українського слова «суд» із праслов'янською основою вказують на такі концептуальні ознаки: спільність вирішення справи, перебування разом, посідання важливого становища, говоріння, здійснення примирення, тобто універсальні риси та завдання судочинства. У Старому Завіті лексема «суддя» (євр. *sāpat*) означає «звільняти», «спасати» Ізраїль від ворогів при допомозі Ягве як справедливого правителя Ізраїлю. Дієслово κρινω (*krino*) у перикопах Нового Завіту додавало такі значення до концепту судді («слова»): відокремлення, схвалення, переконання, вирішення в аксіологічному протиставленні добра і зла в християнській сотеріології та есхатології. Наративи міфів греків (мойри), римлян (парки) та слов'ян (судениці) вказують на те, що суддями долі людини вважалися богині-віщунки життя людини у контексті фаталістичного світогляду.

Верифікація концепту «суддя» виводить мовознавче дослідження на міждисциплінарний рівень, що вимагає залучення екстралінгвістичних даних. Обраний у статті метод представлення лексеми «суддя» розкриває її багатопланову семантику, вписану в ідею здійснення справедливого правосуддя як соціальної мети (у діахронічному вимірі мови).

Список літератури:

1. Бенвенист Э. Словарь индоевропейских социальных терминов: I. Хоз-во, семья, общество. II. Власть, право, религия. Москва : Прогресс: Универс, 1995. 456 с.
2. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і художній текст : монографія. Івано-Франківськ : Плай, 1997. 178 с.
3. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. 9-е изд., стереотип. Москва : Рус. яз. Медиа, 2005. 1096 с.
4. Етимологічний словник української мови. О.С. Мельничук (голов. ред.). Р.В. Болдирев та ін. (уклад.). У 7 т. Т. 5: Р-Т. Київ : Наукова думка, 2006. 702 [1] с.
5. Кононенко В. Мова у контексті культури : монографія. Київ, Івано-Франківськ, 2008. 390 с.
6. Кравчук О. О., Остащук І. Б. Слово «адвокат» у лінгвокультурологічному вимірі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2022. Том 33(72), № 2, частина 2. С. 39–45.
7. Кравчук О. О., Остащук І. Б. Судова символіка : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 528 с.
8. Мафіко Т. Л. Дж. Книга Суддів. *Міжнародний біблійний коментар, Т. 2: П'ятикнижжя та історичні книги.* Львів : Свічадо, 2017. С. 287–311.
9. Мифологический словарь. Гл. ред. Е. М. Мелетинский. Москва : Сов. энциклопедия, 1990. 672 с.
10. Потебня А. А. Слово и миф. Москва : Правда, 1989. 627 с.
11. Словник античної міфології/ укладачі І. Я. Козовик, О. Д. Пономарів. Вступна стаття А. О. Білецького. Київ, 1985. URL: <http://litopys.org.ua/slovmith/slov.htm>
12. Трихліб К. О. Загальноправова термінологія в слов'янській мовній групі: порівняльна характеристика. *Вісник Національної академії правових наук України.* 2017. No 1 (88). С. 87–97.
13. Bonawentura, św. Pisma ascetyczno-mistyczne. Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1984. 379 s.

14. Greek-English New Testament. Deutsche Bibelgesellschaft, 1998. 728 p.
15. Krino. *The NAS New Testament Greek Lexicon*. URL: <https://www.biblestudytools.com/lexicons/greek/nas/krino.html>
16. Oxford Latin Dictionary. Edited by P. G.W. Glare. Second Edition. Oxford : Oxford University Press, 2016. 2344 p.

Kravchuk O. O., Ostashchuk I. B. THE CONCEPT “JUDGE” IN THE LEGAL VOCABULARY

The article examines the semantic references of the concept of “judge” in the context of its functioning in linguistic and cultural dimensions. It is noted that the communicative and pragmatic meaning of the word “judge” in various styles (official, business, journalistic, etc.) of the modern Ukrainian language is expressed when analysing it through the prism of a conceptual approach, which allows for a comprehensive analysis of its main cognitive characteristics and axiological connotations. It is highlighted that in the Latin language iudex (“judge”) was an official person who objectified power and had to decide a court case. The etymological chains of the Ukrainian word “court” with a Proto-Slavic basis have been traced, which indicate the following conceptual features: community decision-making, staying together, occupying an important position, speaking, carrying out reconciliation, these are universal features and tasks of the judiciary. The understanding of the concept of a judge in biblical texts is shown: the lexeme “judge” (Hebrew: sāpat) means “to free”, “to save” from enemies with the help of Yahweh as a just ruler; the verb κρίνω (krino) contains the semantics of separation, approval, conviction, resolution in the axiological opposition of good and evil. The fatalistic nature of the concept of the judge in ancient and old Slavic myths is presented. It is proved that the comprehensive disclosure of the concept of “judge” brings the linguistic research to an interdisciplinary level, reveals its multifaceted semantics in the light of the idea of the implementation of fair justice as a social goal of the institution of the court.

Key words: judge, concept, court, legal vocabulary, etymology, semantics.